

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת וילך שבת שובה

תורת

סגולה ליום הדין להעביר על מידותיו

בהפטרת שבת שובה אומר הנביא הושע פרק יד (ב) **שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ כִּי כִשְׁלֹת פְּעֹנֶךָ: (ג) קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵלַי יְקוֹק אֱמָרוּ אֵלָיו כְּלִיתָ שָׂא עֹן וְקַח־טוֹב וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ:**
 והשאלה נשאלת בכונת דברי הנביא מהו קחו עימכם דברים ושובו, וכן אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב, וכן ונשלמה פרים שפנתנו, כיצד בדברים אלו מכפרים על מה שנכשל?

תפילת ר"א ור"ע:

נקדים לכך דברי הגמרא במסכת תענית דף כה ע"ב תנו רבנן מעשה ברבי אליעזר שגזר שלש עשרה תעניות על הצבור ולא ירדו גשמים. באחרונה התחילו הצבור לצאת. אמר להם תקנתם קברים לעצמכם? געו כל העם בבכיה, וירדו גשמים. שוב מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה. **ירד רבי עקיבא אחריו, ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה. אבינו מלכנו למענך רחם עלינו, וירדו גשמים.** הווי מרנני רבנן. יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה, **אלא שזה מעביר על מידותיו**, וזה אינו מעביר על מדותיו.

ויש להקשות הרי מבואר רבי אליעזר היה רבו וגדול ממנו כמבואר על גדולת רבי אליעזר בתורה במסכת סנהדרין דף סח ע"א והתניא כשחלה רבי אליעזר נכנסו רבי עקיבא וחביריו לבקרו. וכו' אמר להן תמיה אני אם ימותו מיתת עצמן. אמר לו רבי עקיבא שלי מהו? אמר לו שלך קשה משלחן. נטל שתי זרועותיו והניחן על לבו, אמר אוי לכם שתי זרועותיי שהן כשתי ספרי תורה שנגללין. הרבה תורה למדתי, והרבה תורה לימדתי. הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבנותי אפילו ככלב המלקק מן הים, הרבה תורה לימדתי ולא חסרוני תלמידי אלא כמכחול בשופרת. ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות בבהרת עזה, ולא היה אדם ששואלני בהן דבר מעולם. ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות, ואמרי לה שלשת אלפים הלכות, בנטיעת קשואין ולא היה אדם שואלני בהן דבר מעולם, חוץ מעקיבא בן יוסף.

ועוד מבואר על כוחו של רבי אליעזר שצדיק גוזר והקב"ה מקיים במסכת בבא מציעא דף נט ע"ב ששם מסופר על המחלוקת של ר"א עם חבריו על תנורו של עכנאי שר"א טיהר וחבריו טימאו, והוכיח להם שהצדק איתו על ידי ניסים ומופתים, שאמר עץ החרוב יוכיח שהצדק איתי ומיד נעקר העץ למרחק של מאה אמה, וכן הוסיף והוכיח על ידי אמת המים שאם הוא צודק המים ילכו הפוך וכן היה, ואח"כ אמר להם כותלי בית המדרש יוכיחו ותיכף נטו הקירות ליפול אלא שגער בהם רבי יהושע, ושוב אמר מהשמים יוכיחו ויצאה בת קול שהלכה כמותו, ולמרות הכל לא קיבלו דבריו נידו אותו ובגלל זה אומרת הגמרא ירדו מעיניו דמעות ונהיה נזק גדול בעולם וכל מקום שנתן עינו נשרף, וגם רבן גמליאל שהיה מהחולקים כמעט טבע בספינה, ומאותו יום אשתו מנעה אותו מליפול על פניו כי היית אחותו של רבן גמליאל וידעה שזה מסוכן ופעם בא עני לביתם והלכה לפתח ובדיוק באותו זמן עשה נפילת אפים ידעה שאחיה ר"ג בסכנה ותיכף התפרסם שנפטר. ואם כן אחרי שמבואר גדולת ר"א בתורה ובניסים איך יתכן שתפילת תלמידו יותר התקבלה? **ועיין בשו"ת ציץ אליעזר חלק יז סימן מא להקשות בשם קהלת יצחק.**

ביאור הגר"י מסלנט זצ"ל:

ומתוך בשם הגה"צ ר' ישראל סלאנטער ז"ל, כי באמת מצינו במדה זו מחלוקת ב"ש וב"ה, כידוע ששמאי היה קפדן, והלל היה ענוותן וסבלן, ודעתו הקדושה של שמאי היתה שכן הוא לרצון להבוי"ש להתנהג בקפדנות ולא למחול על כבוד התורה וכו' ולא כן דעת ב"ה, ופליגי בזה כמו דפליגי בה' או"ה וכו' כן פליגי במדה זו של העברת המדות וכו' וכבר אמרו חז"ל אלו ואלו דברי אלהים חיים הן וכו', ובודאי בערך השכר אשר יקבלו הלל ותלמידיו על התנהגותם בסבלנות, כזה ממש יקבלו ב"ש על התנהגותם בקפדנות וכו', והנה ר"א שהיה מתלמידי ב"ש כידוע אחז צדיק זה דרכו בתומו לעשות כדעתו ודעת רבו להיות קפדן ור"ע שהי' מתלמידי ב"ה אחז דרך רבותיו ודעתו להעביר על מדותיו, ולפי"ז הנוכל לומר כי ר"ע היה יותר צדיק מר"א באחוז מדת הסבלנות? לא ולא ח"ו, ורק לענין מעשה שאירע אז בעצירת גשמים על חטא הדור, והיו צריכים להעברת פשע, אשר זה למעביר על מדותיו כביכול יחשב, יותר נתקבלה אז תפלת ר"ע, משום דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו וכו', וזאת היא כוונת הקב"ה, לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותיו, לזאת נתקבל עתה תפלתו יותר מר"א כי בזה הפעם היו צריכין לכך עכ"ד ושי"י.

מעלת המעביר על מידותיו:

ונראה להוסיף ולבאר בהקדם דברי חז"ל **במסכת ראש השנה דף יז ע"א** אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נשא עון ועבר על פשע, למי נושא עון למי שעובר על פשע. **עוד מבואר במסכת ראש השנה דף יז ע"ב** ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו כל זמן שישאל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון, אמר רב יהודה ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר שמות לד הנה אנכי כרת ברית. **ופרש"י מסכת ראש השנה דף יז ע"א** המעביר על מדותיו **שאינו מדקדק למדוד מדה למצערים אותו**, ומניח מדותיו והולך לו, וכו' מעבירין לו על כל פשעיו **אין מדת הדין מדקדקת אחריהן, אלא מנחתן והולכת.** **ויש לדקדק** בלשון חז"ל מדוע כתבו שאמר הקב"ה למשה כל זמן שבניי חוטאים **"יעשו"** לפני סדר זה ואני מוחל, הרי מדובר לומר י"ג מידות והיה לו לומר אם **"יאמרו"** לפני כסדר זה?

סגולה הגדולה מידה כנגד מידה

ולכן לענ"ד כוונת חז"ל בזה הוא לא האמירה עיקר אלא אם יעשו סדר זה הכוונה שיעשו למעשה ויעבירו על מידותיהם גם אני יעביר על פשעיו, בהיות והשי"ת מבקש מאיתנו להדבק במידותיו מה אני רחום אף אתה היה רחום וכו' **כמבואר**

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

במסכת יומא דף סט ע"ב אתא משה אמר [דברים י] האל הגדל הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר: נכרים מקררין בהיכלו, איה נוראותיו? לא אמר נורא. אתא דניאל, אמר: נכרים משתעבדים בבניו, איה גבורותיו? לא אמר גבור. אתו אינהו ואמרו: אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו - שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות ע"כ. **וכאשר האדם** מצידו מוחל וסולח ומעביר על מידותיו נסתמים פיות המקטרגים בהיות שהוא מעביר על כל מה שציערו אותו או פגעו בו ואיך השי"ת יוכל לתבוע ממנו ולא יעביר על פשעיו, נמצא שזו סגולה גדולה לזכות בדין, וממילא מובן היטב דברי הגר"י מסלנט זצ"ל שאמנם ר"א גדול מר"ע אך כאשר אדם מעביר על מידותיו אין הקב"ה יכול לסרב לו ולא מפני גדלותו אלא בכדי שהתורה לא תהיה פלסטר ח"ו שהוא מעביר ואין השי"ת מעביר, ולכן תפילתו מתקבלת כר"ע.

ומצאתי שכן מתבאר בספר הרוקח הלכות יום הכיפורים סימן ריד וז"ל וכשמבקשין מחילה מן האדם לא יסרבו כדאמר רב פפא בפ"א דר"ה (דף יז) אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו **ואם מחל לו נענה בתפלתו** כדאמר בשלהי סדר תעניות האלו (דף כה) כשירד ר"ע ואמר א"מ וכו' יצתה בת קול וכו' שהעביר על מדותיו, וכן משמע בפי בתרא דיומא (דף פז), וכן בב"ק בפי החובל (דף פט) [דף צב], וכן בערובין בפי כיצד מעבירין וצ"א לעבור על מדותיו כדאמרין בפ"א דר"ה וכן בירושלמי פ' החובל ובמדרש הרנינו ובתוספתא דבבא קמא ע"כ. **וכן בספר שערי תשובה לרבינו יונה שכתב "שעצה זו הוא פתח תקוה גדול" שער א וז"ל** (אבות ד, י) והוי שפל רוח בפני כל אדם, וישג מזה שלא יכעוס ולא יקפיד על חבריו, וגם לכל הדברים אשר ישמע יתן אל לבו להעביר על מדותיו, **ומעבירים מזה להתכפר על עונותיו**, וכו' **וזה פתח תקוה נכבד מאד**. וכ"כ החפץ חיים **במשנה ברורה סימן תרו (ח)** לא יהא אכזרי מלמחול דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו [ח] ואם הוא לא ירצה למחול גם לא ימחלו לו. **וביאר בשער הציון סימן תרו ס"ק (ח)** דלמעלה דנין מדה כנגד מדה. וצריך למחול לחברו אפילו אם עיות כנגדו במזיד ובמרד, ואז מוחלין לו גם כן אפילו על המזידות, וכמו שאמרו בגמרא, למי נושא עון למי שעובר על פשע.

דברי החפץ חיים בסגולת המעביר על מידותיו:

נושא עוון ועובר על פשע מיכה ז' י"ח עיי"ש שכתב בארוכה וקצרתי מדבריו והעתקתי את עיקר דבריו וז"ל בספר חרדים וז"ל בשמעתי כל מחרפי ומגדפי ברבים אשים נגדי כף מאזנים בכף אחת אשמתי ובכף שניה החרופין והגידופין ואביט כי כף האשמות מטה מטה ואשתוק ואצדיק דיני וכן אעשה לכל מיני צער בדבור ובמעשה, והרי אנו רואים בחוש שנקל לו לאדם לקבל על עצמו כל הבזיונות אם בכך הוא ימנע מעצמו הפסד נכסיו כגון בעת השריפה או שאר צרות ר"ל, ועל אחת כמה וכמה אם יודע שבזה יסולק מעליו ענשי גוף החמורים מכל זה נוכל לדון בכל שכן לענין הסבלנות שלא יקשה על האדם כשהוא עומד מול חברו ושומע בזיונו. וכו' **ועל אחת כמה וכמה כשידוע לו שמוחלין לו עבור זה על כל עבירות שלו אפילו על אותן הנקראות בשם פשע** ובלבד שיזהר מכאן ולהבא שלא לעשותן, כמו שאחז"ל יומא כ"ג כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר עוון ועובר על פשע למי נושא עוון למי שעובר על פשע, אך הרוצה שהקב"ה ימחול לו אף על פשעיו, יזהר גם הוא שלא יקפיד כלל אף אם יודע בודאי שחברו פשע נגדו במרד ובמעל שזה נקרא פשע כמאמרם יומא ל"ו פשעים אלו המרדים, וזה שדייקו למי נושא עוון למי שעובר על פשע דבאמת הקב"ה מוחל לו אפילו על פשעיו כמ"ש מעבירין לו על כל פשעיו, וכו' **ומידה זו מועילה לאדם לפעמים גם להוסיף לו ימי חיים** אפילו אם כבר נגזר עליו למות, כדאיתא **במסכת ראש השנה דף יז ע"א** אמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נשא עון ועבר על פשע, למי נושא עון למי שעובר על פשע. רב הונא בריה דרב יהושע חלש, על רב פפא לשוולי ביה. חזייה דחליש ליה עלמא, אמר להו צביתו ליה זוודתא. לסוף איתפח, הוה מיכסיף רב פפא למיחזייה. אמרו ליה מאי חזית? אמר (ליה) להו אין, הכי הוה. ואמר להו הקדוש ברוך הוא הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה, שנאמר נשא עון ועבר על פשע, למי נושא עון לעובר פשע. לכן צריך האדם להתדבק תמיד במידה קדושה זו של סבלנות ויהיה טוב לו בזה ובבא. **ופרש"י ז"ל** המעביר על מדותיו, שאינו מדקדק למדוד מדה למצערם אותו, וכו' מעבירין לו על כל פשעיו, אין מדת הדין מדקדקת אחריהן, אלא מנחתן והולכת. צביתו ליה זוודתא, הכינו לו צדה לדרך, מה היא צידת המתים, תכריכין. איתפח, נתרפא. הכי הוה, מיתה נקנסה עליו. לא מוקים במיליה, אינו מעמיד על מדותיו. לא תקומו בהדיה, לא תדקדקו אחרייו. **שמירת הלשון שער ח"ב פ"ח**.

עצת הנביא קחו עימכם דברים:

ובזה יובנו דברי הנביא הושע קחו עימכם דברים ושובו אל השם כי כשלת בעוונך, כוונתו בזה לייעץ את הסגולה הגדולה לכל אדם מאחר ונכשל במעשיו וצריך לכפרה העצה לזה להעביר על מידותיו ויאמר בפיו שהוא מוחל לכל אשר פגע בו ובזה הקב"ה נוהג איתו מידה כנגד מידה ומוחל לו, ולכן דוקא בשעת נעילה כל אחד יאמר בפיו ובלבו שהוא מוחל מחילה גמורה לכל מי שפגע בו בין בגופו ובין בממונו ובין בכבודו ובכל אשר לו מחילה גמורה ועי"ז נזכה כולנו לגמר חתימה טובה אכי"ר.

בידידות ואהבה
הצב"י מרדכי מלכא ס"ט